

विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या
जलद विकासासाठी राबवावयाच्या
उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम-२०१८.

महाराष्ट्र शासन

नियोजन विभाग

शासन निर्णय क्र. विविका-२०१८/प्र.क्र.२१/का-१४१३,

मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक :- २० ऑक्टोबर, २०१८.

प्रस्तावना -

विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्र या विभागांत विकासाचा मोठ्या प्रमाणावर अनुशेष असल्याने तेथे विकासाची विविध कामे पूर्ण करून अनुशेष कमी करण्याची आवश्यकता आहे. तसेच, विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्रातील शेतकर्यांच्या आत्महत्या थांबविण्यासाठी व त्यांचे जीवनमान उंचाविण्यासाठी शेतीला पूरक व्यवसाय उपलब्ध करून देणे, रोजगार निर्मितीविषयक कार्यक्रम हाती घेणे, सिंचन क्षमतेत वाढ करणे, पर्यटनास चालना देणे आणि शैक्षणिक व आरोग्यविषयक सुविधा निर्माण करणा-या योजनांची आखणी करण्याची आवश्यकता आहे. त्यादृष्टीने विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राचा जलद गतीने विकास व्हावा, यासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा कालबद्द कार्यक्रम घोषित करण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते.

शासन निर्णय -

विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राचा जलद गतीने विकास व्हावा, यासाठी शेतीला पूरक व्यवसाय उपलब्ध करून देणे, रोजगार निर्मितीविषयक कार्यक्रम हाती घेणे, सिंचन क्षमतेत वाढ करणे, पर्यटनास चालना देणे तसेच शैक्षणिक व आरोग्यविषयक सुविधा निर्माण करणा-या योजनांची आखणी करणे, या दृष्टीने “विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” हा कार्यक्रम दि.२०/०७/२०१८ रोजी विधानमंडळात जाहीर करण्यात आला आहे. या कार्यक्रमाची एकूण अंदाजित किंमत रु.२१२२२.०० कोटी असून त्याची विभागनिहाय व क्षेत्रनिहाय विगतवारी सोबतच्या विवरणपत्रामध्ये देण्यात आली आहे.

२. “विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” ची अंमलबजावणी करताना प्रशासकीय विभागांनी क्रमशः खालीलप्रमाणे कार्यवाही करावी :-

अ) “विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” अंतर्गत नमूद केलेली वैशिष्ट्यपूर्ण कामे /योजना राज्यस्तर / जिल्हास्तरावरील प्रचलित योजनांमध्ये समाविष्ट असल्यास :-

“विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” याची अंमलबजावणी कालबध्द रितीने सन २०१८-१९ व २०१९-२० या आर्थिक वर्षात पूर्ण करण्याकरिता या कार्यक्रमांतर्गत नमूद केलेली वैशिष्ट्यपूर्ण कामे / योजना प्रचलित i) राज्यस्तर योजना किंवा ii) जिल्हास्तर योजनेमध्ये समाविष्ट असल्यास अशी कामे / योजना संबंधित प्रशासकीय विभागाने प्राधान्याने हाती घ्यावी. प्रशासकीय विभागांना प्रचलित योजनांसाठी उपलब्ध झालेल्या निधीमधून अशी कामे पूर्ण करावी. अपवादात्मक परिस्थितीत अशी कामे / योजना याकरिता अतिरिक्त निधीची आवश्यकता भासल्यास त्याबाबतचा प्रस्ताव नियोजन व वित्त विभागास सादर करण्यात यावा.

(ब) “विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” अंतर्गत नमूद केलेली वैशिष्ट्यपूर्ण कामे / योजना राज्यस्तर / जिल्हास्तरावरील प्रचलित योजनेमध्ये समाविष्ट आहेत, परंतु सदर योजनांमध्ये बदल करावयाचा असल्यास :-

“विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” याची अंमलबजावणी कालबध्द रितीने सन २०१८-१९ व २०१९-२० या आर्थिक वर्षात पूर्ण करण्याकरिता या कार्यक्रमांतर्गत नमूद केलेली वैशिष्ट्यपूर्ण कामे / योजना प्रचलित i) राज्यस्तर योजना किंवा ii) जिल्हास्तर योजनेतून करण्यासाठी जर अशा योजनांची व्याप्ती वाढविणे / वार्षिक लक्ष्य वाढविणे / लाभार्थी निवडीचे निकष बदलणे किंवा अनुदानाच्या रकमेत बदल करणे याप्रमाणे कार्यवाही करणे आवश्यक असल्यास अशा कामांच्या / योजनांच्या बाबतीत संबंधित प्रशासकीय विभागाने प्रचलित i) राज्यस्तर योजना किंवा ii) जिल्हास्तर योजनांच्या मूळ शासन निर्णयामध्ये बदल करण्याबाबतचे प्रस्ताव मुख्य सचिव यांचे अध्यक्षतेखाली नियोजन विभाग शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.१०/२०१७/का-१४१४, दि. २ ऑगस्ट, २०१७ अन्वये गठीत केलेल्या उच्चस्तरीय समितीसमोर सादर करून त्यास मान्यता घेण्याची कार्यवाही प्राथम्याने करावी. तदनंतर आवश्यकतेनुसार अतिरिक्त निधी उपलब्धतेसाठी विहित प्रस्ताव नियोजन व वित्त विभागास सादर करण्यात यावेत.

क) “विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” अंतर्गत नमूद केलेली वैशिष्ट्यपूर्ण कामे / योजना राज्यस्तर / जिल्हास्तरावरील प्रचलित योजनांमध्ये समाविष्ट नसल्यास :-

“विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” याची अंमलबजावणी कालबध्द रितीने सन २०१८-१९ व २०१९-२० या आर्थिक वर्षात पूर्ण करण्याकरिता या कार्यक्रमांतर्गत नमूद केलेली वैशिष्ट्यपूर्ण कामे/ योजना प्रचलित i) राज्यस्तर योजना किंवा ii) जिल्हास्तर योजनेमध्ये समाविष्ट नसल्यास अशा कामांचे / योजनांचे प्रस्ताव संबंधित प्रशासकीय विभागांनी मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेसाठी सादर करावेत. तदनंतर अशा कामांना /योजनांना आवश्यकतेनुसार अतिरिक्त निधी उपलब्ध करून देण्यासाठीचे प्रस्ताव विहित बाबींची पूर्तता करून नियोजन व वित्त विभागाच्या मान्यतेसाठी सादर करावेत.

३. “विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” या कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने या कार्यक्रमात समाविष्ट वैशिष्ट्यपूर्ण कामे/ योजनांना प्रशासकीय मान्यता व तांत्रिक मंजूरी देणे, कामाच्या प्रगतीची कालबध्द नोंद ठेवणे, त्यासाठी जबाबदार अधिका-याची नियुक्ती करणे इ. कार्यवाही संबंधित प्रशासकीय विभागांनी करावी. या कार्यक्रमात समाविष्ट कामे/योजना सन २०१८-१९ व सन २०१९-२० या आर्थिक वर्षात पूर्ण केली जातील, याची संबंधित प्रशासकीय विभागांनी दक्षता घ्यावी.

४. “विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” या कार्यक्रमाची संबंधित महसूली विभागाच्या स्तरावर अंमलबजावणी व संनियंत्रणाची जबाबदारी विभागीय आयुक्त यांच्याकडे सोपविण्यात येत आहे. तसेच जिल्हास्तरावर या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणी व संनियंत्रणाची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्याकडे सोपविण्यात येत आहे.

५. “विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम, २०१८” अंतर्गत केलेल्या कामांचा आढावा शासन स्तरावर मा.मंत्री (वित्त आणि नियोजन, वने) यांच्याकडून घेण्यात येईल.

६. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.२५३/२०१८/व्यय-८, दि.२९/०८/२०१८ अन्वये मिळालेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०१८१०२०१५३०१६८०१६ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(देबाशिष चक्रबर्ती)
अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग
महाराष्ट्र शासन

प्रत -

१. मा.राज्यपालांचे सचिव,
२. मा.मुख्यमंत्र्यांचे अपर मुख्य सचिव,
३. मा.सभापती, विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, विधानभवन, मुंबई,
४. मा.अध्यक्ष, विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, विधानभवन, मुंबई,
५. मा.विरोधी पक्षनेते विधानपरिषद / विधानसभा, विधानभवन, मुंबई
६. सर्व मा.विधानमंडळ सदस्य, विधानभवन, मुंबई
७. सर्व मा.मंत्री आणि मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
८. मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
९. सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
१०. महालेखापाल-१/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / नागपूर,
११. महालेखापाल-१/२ (लेखापरीक्षा), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / नागपूर,
१२. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई,
१३. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
१४. विभागीय आयुक्त, औरंगाबाद / अमरावती / नागपूर / नाशिक विभाग,
१५. जिल्हाधिकारी, औरंगाबाद / लातूर / उस्मानाबाद / बीड / परभणी / हिंगोली / जालना / नांदेड / अमरावती / यवतमाळ / वाशिम / अकोला / बुलढाणा / नागपूर / वर्धा / भंडारा / गोंदिया / चंद्रपूर / गडचिरोली / जळगाव / धुळे / नंदुरबार,
१६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, औरंगाबाद / लातूर / उस्मानाबाद / बीड / परभणी / हिंगोली / जालना / नांदेड / अमरावती / यवतमाळ / वाशिम / अकोला / बुलढाणा / नागपूर / वर्धा / भंडारा / गोंदिया / चंद्रपूर / गडचिरोली / जळगाव / / धुळे / नंदुरबार,

૧૭. જિલ્હા નિયોજન અધિકારી, જિલ્હાધિકારી કાર્યાલય, ઔરંગાબાદ / લાતૂર / ઉસ્માનાબાદ / બીડ / પરખણી / હિંગોલી / જાલના / નાંદેડ / અમરાવતી / યવત્તમાળ / વાશિમ / અકોલા / બુલઢાણા / નાગપૂર / વર્ધા / ભંડારા / ગોંડિયા / ચંદ્રપૂર / ગડચિરોલી / જળગાવ / ધુલે / નંદુરબાર,

૧૮. સર્વ મંત્રાલયીન વિભાગ,

૧૯. નિયોજન વિભાગાતીલ સર્વ કાર્યાસને,

૨૦. નિવડનસ્તી કા-૧૪૧૩.

शासन निर्णय क्र. विविका २०१८/प्र.क्र.२१/का-१४१३, दि. २० ऑक्टोबर, २०१८ सोबतचे विवरणपत्र.
विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्राच्या जलद विकासासाठी राबवावयाच्या उपाययोजनांचा विशेष कार्यक्रम - २०१८

(रु.लाखात)

अ.क्र.	उपाययोजनेचे स्वरूप	संबंधित प्रशासकीय विभाग	संबंधित महसूली विभाग	प्रस्तावित तरतुद
१	२	३	४	५
१	विदर्भाचा धार्मिक मानविंदु असलेल्या यवतमाळ जिल्ह्यातील चिंतामणी नगरी, कळंब या शहराचा विकास करणे.	नगरविकास	नागपूर	१०००.००
	धान शेती			
२	या धान शेतौला प्रोत्साहन देण्यासाठी विविध उपक्रम राबविण्याचे योजले असुन त्यासाठी शेतक-यांना कृषी विभागाच्या माध्यमातुन (SRI) लागवड पध्दतीचा वापर करण्यास प्रोत्साहन देण्यात येणार आहे. यासाठी तांत्रिक सुविधा, साहित्य पुरवठा, यांत्रिकीकरणाब्दरे लागवड, युरिया ब्रिकेट मशीनचा वापर यावर भर देण्यात येणार आहे.	कृषि	नागपूर	९२२.००
३	चंद्रपुर जिल्ह्यात चंद्रपुर, नागपूर, ब्रह्मपुरी येथे ४ 'ब्राऊन राईस प्रारेसिंग क्लस्टर' तयार करणे.	कृषि	नागपूर	२८.००
४	नॅशनल कॅन्सर इंस्टिट्यूट यांनी ब्लॅक राईसमध्ये कॅन्सर विरोधी गुण असल्याचे संशोधनाअंती निष्कर्ष काढला आहे. त्यामुळे नागपूर जिल्ह्यातील ४०० शेतक-यांना "आत्मा" या योजनेच्या माध्यमातुन ब्लॅक राईसचे प्रायोगिक तत्वावर उत्पादन घेण्यास प्रोत्साहीत करणे.	कृषि	नागपूर	५०.००
	कृषि सिंचन - जलसंपदा			
५	विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्रामध्ये एकूण ८३ लघु पाटबंधारे प्रकल्प तसेच ६ मध्यम व मोठे प्रकल्प असे एकूण ८९ प्रकल्प नजीकच्या काळात पूर्ण करण्याचा शासनाचा मानस असुन त्यासाठी टाय्याटप्याने रु.१३४२२ कोटी निधी इतका उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. यामुळे सुमारे २ लक्ष ५६ हजार २२४ हेक्टर क्षेत्र सिंचनाखाली येणार आहे.	जलसंपदा	नागपूर, अमरावती, औरंगाबाद, नाशिक	१३४२२००.००
	कृषि सिंचन - ठिबक सिंचन			
६	मराठवाडा व विदर्भातील सर्व जिल्ह्यामध्ये ठिबक सिंचन योजनेच्या अनुदानाच्या मर्यादित ८० टक्के इतकी वाढ करणे.	कृषि	नागपूर, अमरावती, औरंगाबाद	१००००.००
	कृषि सिंचन - जलसंधारण			
७	वर्धा व गडचिरोली जिल्ह्यामध्ये १५ ते २० शेतक-यांच्या गटांना सामुदायिक सिंचन योजनेचा लाभ मिळवुन देण्यासाठी आवश्यक निधी उपलब्ध करून देणे.	कृषि	नागपूर	१०००.००
८	अमरावती विभागात शासकीय जमिनीवर मोठ्या प्रमाणात शेततळे अस्तित्वात आहेत. या शेततळ्यामधील पाण्याचा साठा टिकुन राहावा याकरीता जमिनीचा पोत पाहुन आवश्यकतेनुसार अस्तरीकरण करण्याचा कार्यक्रम हाती घेण्यात येणार आहे.	कृषि व जलसंधारण	अमरावती	३५००.००
९	मराठवाड्यात जवळपास ३३ हजार शेततळ्यांची निर्माती करण्यात आली असुन आणखी ३० हजार शेततळी तयार करण्याचे प्रस्तावित आहे. या शेततळ्यांच्या अस्तरीकरणाचे कामही हाती घेण्यात येणार आहे.	कृषि व जलसंधारण	औरंगाबाद	१२०००.००
१०	हिंगोली जिल्ह्यातील ७ रोहयो बंधारे व पाझर तलाव यांचे दुरुस्ती केल्यास १००० टिसीएम पाणीसाठा होवुन २५० हेक्टर जमिन सिंचनाखाली येव्हेल यासाठीही आवश्यक तरतुद करण्यात येणार आहे.	रोहयो	औरंगाबाद	५००.००

अ.क्र.	उपाययोजनेचे स्वरूप	संबंधित प्रशासकीय विभाग	संबंधित महसूली विभाग	प्रस्तावित तरतूद
१	२	३	४	५
११	उस्मानाबाद जिल्ह्यात जिल्हा परिषदेच्या अखत्यारितील बांधकाम झालेले १८३ कोल्हापुर पद्धतीचे बंधारे असून त्यांची दुरुस्ती करणे.	जलसंधारण	औरंगाबाद	३०००.००
१२	उस्मानाबाद, नंदुरबार, वाशिम व गडचिरोली या चार आकांक्षित जिल्ह्यांमध्ये जलसंधारणाच्या उपायोजना म्हणुन कोल्हापुर पद्धतीचे बंधारे, गेटेड साठवण बंधारे, सिमेंट बंधारे, Construction of Check Dams with Faser Composite Gates यांची श्रृंखला तयार करण्यासाठी विशेष कार्यक्रम राबविणे.	जलसंधारण	औरंगाबाद, नागपूर, अमरावती व नाशिंक	३००००.००
	कृषि प्रक्रिया उद्योग			
१३	औरंगाबाद जिल्ह्यातील शेतकरी उत्पादन संस्थांना शेतमालाच्या मुल्यवर्धनांकरीता प्रत्येकी रु. २५ लक्ष इतके भांडवल उपलब्ध करून देण्याचे प्रस्तावित असून त्या माध्यमातुन शेतकरी उत्पादक संस्थाना कृषी प्रक्रिया उद्योगांना प्रोत्साहन देणे.	कृषि	औरंगाबाद	५००.००
१४	नागपूर जिल्ह्यातील भिवापुर, कुर्ही, उमरेड या भागात मिरचीचे मोठ्या प्रमाणात उत्पादन होणा-या भागात शेतकरी व महिला बचत गटाकरीता मिरची संकलन व प्रकीया केंन्द्र उभारण्याचे प्रस्तावित असून त्यासाठी आवश्यक निधी उपलब्ध करून देणे.	कृषि	नागपूर	५००.००
१५	नागपूर व वर्धा या कापूस उत्पादक जिल्ह्यांमध्ये 'कॉटन टु क्लॉथ क्लस्टर' उभारण्याचे प्रस्तावित आहे. ज्यामध्ये २०० सौरचंलित चरख्यासह ५० हातमाग देण्यात येतील. यामुळे प्रत्येक क्लस्टरच्या ३०० कुटुंबांना याचा फायदा होईल. प्रति क्लस्टर रु.१ कोटी याप्रमाणे या प्रकल्पास निधी उपलब्ध करून देणे.	वस्त्रोद्योग	नागपूर	५०००.००
१६	कृषी क्षेत्रात महिलांचा सहभाग वाढविण्याच्या दृष्टीने शेतकीवर आधारीत उत्पादन प्रक्रियेकरीता महिला शेतकरी उत्पादन कंपन्या सुरु करण्याचा आमचा मानस आहे. चंद्रपूर जिल्ह्यामध्ये अशा प्रकारच्या प्रत्येक तालुक्यामध्ये १ याप्रमाणे १५ महिला शेतकरी उत्पादक कंपन्या सुरु करण्याचे प्रस्तावित आहे.या कंपन्यांमुळे जवळपास ५ हजार लाभार्थ्यांना प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष लाभ मिळेल.	कृषि / मानव विकास कार्यक्रम	नागपूर	१५०.००
१७	यवतमाळ जिल्ह्यात उमरखेड येथे महिला बचत गटामार्फत हळद प्रक्रिया केंद्र कार्यरत आहे. त्याच धर्तीवर यवतमाळ जिल्ह्यात अन्य ठिकाणी अशा प्रकारचे केंद्रे सुरु करण्यासाठी आवश्यक निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.	कृषि	अमरावती	२५०.००
१८	वर्धा जिल्ह्यातील समुद्रपुर तालुक्यातील वायगाव (हळदया) उच्च प्रतिच्या हळदीसाठी प्रसिद्ध आहे. हळदीतील कुरकुमीन हा घटक कॅन्सर रोधक असून वायगाव येथील हळदीमध्ये त्याचे प्रमाण ७ टक्यापर्यंत आढळून येते. या हळद प्रक्रिया उद्योगासाठीही आवश्यक निधी उपलब्ध करून दिला जाईल. याचा फायदा ३ हजार शेतकरी कुटुंबांना होईल.	कृषि	नागपूर	१००.००
	कृषि विपणन			
१९	अमरावती व अकोला जिल्ह्यामध्ये नाविन्यपूर्ण असा “ वावर उपक्रम ” राबविण्याचे योजिले आहे. यामध्ये शेतमालासाठी पॅकींग व्यवस्था निर्माण करणे, नियांत केंद्र उभारणे यांचा समावेश असेल.	कृषि	अमरावती	७५०.००
२०	प्रसिद्ध FMCG कंपन्यांना शेतक-यांकडून थेट माल खरेदी करता येईल, अशी व्यवस्था निर्माण करण्यात येईल व शेतमालास चांगला भाव मिळेल. या प्रकल्पासाठी आवश्यक निधी उपलब्ध करून देणे.	कृषि	अमरावती	५०००.००
२१	गडचिरोली जिल्ह्यातील शेतकरी उत्पादक कंपनीला ई- मार्केटिंग करण्यासाठी अर्थसहाय्य करणे.	कृषि	नागपूर	१००.००

अ.क्र.	उपाययोजनेचे स्वरूप	संबंधित प्रशासकीय विभाग	संबंधित महसूली विभाग	प्रस्तावित तरतूद
१	२	३	४	५
२२	पूर्व विद्यार्थील सर्व जिल्ह्यांमध्ये तृणधान्य, कडधान्यवर्गीय, गळीत धान्यवर्गीय पिकांच्या साफसफाई व प्रतवारीसाठी मल्टिग्रेन क्लिनींग, ग्रेंडींग मशीन उपलब्ध करून देणे.	कृषि	नागपूर	६००.००
२३	नागपूर व वर्धा जिल्ह्यांमध्ये लिंबुवर्गीय फळांचे क्लिनींग, ग्रेंडींग, वॅक्सींग करण्यासाठी शेतकरी गटांना यंत्र व साहित्य सामुग्री पुरविण्यात येणार आहे. तसेच या शेतक-यांना विविध उद्योगासोबत FPO ची जोडणी करणे.	कृषि	नागपूर	८२०.००
२४	अमरावती विभागातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये शेतमालाच्या साठवणूकीसाठी लहान गोदामे बांधण्याचे प्रस्तावित असून यासाठीही निधी उपलब्ध करून देणे.	कृषि	अमरावती	१०००.००
२५	शेतक-यांच्या शेतमाल विक्रीसाठी वर्धा जिल्ह्यात ४ ठिकाणी “रुरल मॉल” स्थापन करणे.	कृषि	अमरावती	३००.००
२६	वाशिम जिल्ह्यात “अंग्रो मॉल” तसेच “अंग्रो प्रोसेसिंग इंडस्ट्रीयल हब” PPP तत्वावर तयार करणे.	कृषि	अमरावती	५००.००
२७	स्वच्छ भाजीपाला, दुधजन्य पदार्थ, मशरूम, अंडी इत्यादी पदार्थाचे फिरते विक्री केंद्र महिलांमार्फत चालविण्यासाठी सुरु करण्याचे प्रस्तावित असून चंद्रपुर जिल्ह्यात अशी एकूण १३ केंद्रे प्रायोगिक तत्वावर सुरु करणे.	मानव विकास कार्यक्रम / माविं	नागपूर	४००.००
२८	गोंदिया जिल्ह्यात “उमेद” अंतर्गत पालाश हे जिल्हास्तरीय माहिला बचत गटाचे विक्री केंद्र सुरु करण्यात येत असून या माध्यमातून ३०० बचत गटांना बाजारपेठ उपलब्ध करून देणे.	मानव विकास कार्यक्रम / माविं	नागपूर	३०.००
२९	नागपूर विभागातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये मिनी जिनींग मिल, मिनी ऑइल मिल, मिनी दाल मिल तसेच इतर कृषी उत्पादनावर आधारीत मिल्स यांच्या उभारणीसाठीही निधी देणे.	कृषि	नागपूर	३०००.००
फलोत्पादन				
३०	नागपूर, वर्धा, अमरावती, अकोला व बुलढाणा येथे शासनाच्या फळ रोपवाटीकेमध्ये लिंबुवर्गीय फळांच्या सुधारीत रोपवाटीकेची स्थापना करण्यासाठी रु. ५० कोटी एवढा निधी उपलब्ध करून देणे.	कृषि	नागपूर, अमरावती	५०००.००
बियाणे				
३१	चांगल्या प्रतीच्या शेतमालाचे उत्पादन होण्यासाठी उच्च प्रतीचे बियाणे आवश्यक असते. यासाठी बुलढाणा जिल्ह्यात मिर्ची, शिमला मिर्ची, टोमॅटो यांच्या बियाण्यांची निर्मिती करण्यासाठी बियाणे हब तयार करणे.	कृषि	अमरावती	१०००.००
३२	परभणी येथे टिश्यु कल्चर तंत्रज्ञानाब्दरे उच्च प्रतीच्या रोपांची निर्मिती करणे.	कृषि	ओरंगाबाद	१००.००
३३	नोंदेड जिल्ह्यात विविध पिकांच्या हायब्रीड बियाणांच्या निर्मातीसाठी शेड नेट सुविधा उपलब्ध करणे.	कृषि	ओरंगाबाद	५००.००
३४	बन्याच ठिकाणी स्थानिक शेतकरी मोठ्या प्रमाणात बियाणांची निर्मिती करीत असतात. अशा शेतकरी उत्पादक कंपन्यांना महाबीज सोबत संलग्न करणे प्रस्तावित असून त्यामुळे अशा शेतक-यांच्या उत्पन्नात वाढ होईल.	कृषि	अमरावती	६००.००
कृषि यांत्रिकीकरण				
३५	कृषी उत्पादन वाढीसाठी पहिल्या व दुस-या हरितक्रांतीपासुन कृषी यांत्रिकीकरणावर भर देण्यात आला आहे. कृषी यांत्रिकीकरणाचे महत्व लक्षात घेता यवतमाळ जिल्ह्यात सध्या सुरु असलेल्या कृषी अवजार केंद्रांच्या संख्येत वाढ करून नवीन कृषी अवजार केंद्रे स्थापना करणे.	कृषि	अमरावती	८००.००
३६	कृषी मालाच्या प्रतवारीसाठी हिंगोली, उस्मानाबाद या जिल्ह्यांमध्ये आधुनिक स्पायरल सेपरेटरचा पुरवठा करणे.	कृषि	ओरंगाबाद	२००.००
३७	शेतीसाठी लागाणरे साहित्य व अवजारे सहज उपलब्ध क्वावीत यासाठी सामुहिक कृषी सुविधा केंद्र (टुल बँक) स्थापन करण्यात येईल. यामुळे प्रती टुल बँक किमान ६ लोकांना थेट रोजगार उपलब्ध होणार आहे.	कृषि	नागपूर	४०००.००

अ.क्र.	उपाययोजनेचे स्वरूप	संबंधित प्रशासकीय विभाग	संबंधित महसूली विभाग	प्रस्तावित तरतूद
१	२	३	४	५
	कृषि विद्यापोठ बळकटोकरण			
३८	मराठवाडा व विदर्भातील अनुक्रमे वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषी विद्यापोठ, परभणी व डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापोठ, अकोला यांचे बळकटोकरणासाठी प्रत्येकी रु. ५० कोटी याप्रमाणे एकूण रु. १०० कोटी निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.	कृषि	औरंगाबाद, अमरावती	१००००.००
३९	मूल, जिल्हा चंद्रपुर येथे डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापोठांतर्गत नवीन शासकीय कृषी महाविद्यालय सुरु करण्यात येणार आहे. यासाठी आवश्यक निधी उपलब्ध करून देणे.	कृषि	नागपूर	११४०.००
४०	गट शेतीमुळे कापुस व खरीप पिकांच्या उत्पादनात भरीव वाढ होत असल्याचे निर्देशनास आल्याने सध्याच्या गट शेतीबाबतच्या योजनेची व्यापी वाढवून मराठवाड्यात ५० गटांवरून १०० गटांना ही योजना लागू करण्याचे प्रस्तावित आहे. यासाठी रु. १०० कोटी एवढा भरीव निधी औरंगाबाद विभागासाठी उपलब्ध करून देणे.	कृषि	औरंगाबाद	१००००.००
४१	रेशीम उद्योगाबाबतच्या विविध योजनांसाठी जवळपास रु. ३० कोटी इतका निधी उपलब्ध करून दिला जाणार आहे. मराठवाड्यातील सर्व जिल्हे व प्रामुख्याने बोड व नांदेड जिल्हा तसेच विदर्भातील भंडारा व चंद्रपुर जिल्हातील शेतक-यांना लाभ होईल.	वस्त्रोद्योग	औरंगाबाद, नागपूर	३०००.००
४२	विदर्भात केंद्र सरकारच्या (ICAR) संकल्पनेवर आधारीत कृषी क्षेत्रांसंबंधी माहिती केंद्र स्थापन करण्यात येणार आहे.	कृषि	नागपूर	२५०.००
४३	टॅल्कम पावडरचा वापर करून बायोमिक्स कल्चरच्या आधारे हळदीच्या उत्पादनात वाढ करणे शक्य आहे. या संदर्भातील प्रकल्पासाठी वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषी विद्यापोठ, परभणी यांना आवश्यक निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.	कृषि	औरंगाबाद	२५०.००
४४	गडाचिरोली जिल्ह्यात लागवडोखालोल क्षेत्र वाढविण्यासाठी नवीन सामुदायिक कुंपन योजना तयार करण्यात येत असून या माध्यमातून शेतकरी गटांना काटेरी तार पुरविण्यात येईल.	कृषि	नागपूर	३६०.००
४५	जळगाव जिल्ह्यात दिनांक ०१, ०५ व ०६ जुन २०१८ रोजी वाढळी वारा व पावसामुळे केळी या पिकाचे मोठे नुकसान झाले. या नुकसानामुळे बाधित झालेल्या शेतक-यांना आवश्यक मदत तात्काळ दिली जाईल. यासाठी आवश्यक रु. १० कोटी निधी उपलब्ध करून देणे.	मदत व पुर्नवसन	नाशिक	१०००.००
	पशुसंवर्धन व कुकुटपालन			
४६	शेती पुरक जोडधंद्यामध्ये पशुपालनाचे महत्वाचे स्थान आहे. त्या दृष्टीने विदर्भ व मराठवाड्यातील एकुण १९ जिल्हांसाठी १० शेळ्या व १ बोंकड याप्रमाणे १९००० गट लाभार्थ्यांना वाटप करण्यात येईल. या योजनेतर्गत शासनामार्फत ५० टक्के अनुदान देण्यात येईल व उर्वरीत रक्कम लाभार्थ्यांना आवश्यकतेनुसार बँकामार्फत कर्ज स्वरूपात उपलब्ध करून दिली जाईल. यासाठी शासनाकडून अनुदानासाठी रु. ३२ कोटी इतका निधी प्रस्तावित करण्यात येत आहे.	पदुम	औरंगाबाद, नागपूर व अमरावती	३२००.००
४७	विदर्भ, मराठवाड्यातील सर्व जिल्ह्यातील प्रती जिल्हा १०० बचत गट व त्यामधील १००० लाभार्थी यांना सुधारीत देशी जातीचे १६ आठवडे वयाचे १०० कुकुटपक्षी यांचे ५० टक्के अनुदानावर वाटप करण्यात येईल. यासाठी शासनाकडून आवश्यक रक्कम अनुदानाच्या स्वरूपात उपलब्ध करून दिली जाईल. याशिवाय वाशिम, यवतमाळ, हिंगोली, अमरावती आणि नागपूर विभागातील सर्व जिल्ह्यामध्ये कुकुटपालन विषयक विविध उपक्रम राबविले जाणार आहेत.	पदुम	औरंगाबाद, नागपूर व अमरावती	२६५०.००

अ.क्र.	उपाययोजनेचे स्वरूप	संबंधित प्रशासकीय विभाग	संबंधित महसूली विभाग	प्रस्तावित तरतूद
१	२	३	४	५
४८	पशुसंवर्धन विकासासाठी औरंगाबाद आणि नागपूर येथे अत्याधुनिक अशा 'सेक्स सॉर्ट इमेजिंग निमिती प्रयोगशाळा' स्थापन करण्याकरिता रु. ७० कोटी एवढा निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.	पदुम	औरंगाबाद, नागपूर	७०००.००
४९	वाशिम जिल्ह्यातील वाशिम व कारंजा येथे कॅटल ब्रिड इम्प्रूव्हमेंट सेंटर सुरु करण्याचाही शासनाचा मानस आहे. यासाठी आवश्यक निधी उपलब्ध करून दिला जाईल.	पदुम	अमरावती	७५०.००
५०	परभणी जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांच्या उत्पन्न वाढीसाठी जातीवंत उस्मानाबादी बोकडांची पैदास करण्याचे प्रस्तावित आहे. तसेच नागपूर विभागातील सर्वच जिल्ह्यांमध्ये शेळी पालन क्लस्टर निर्माण करण्यात येणार आहेत.	पदुम	औरंगाबाद, नागपूर	१४००.००
दुर्घटव्यवसाय				
५१	विदर्भ व मराठवाड्यातील दुर्घट व्यवसायाच्या विकासासाठी दुर्घट उत्पादक सहकारी संस्थाचे बळकटीकरण करणे आवश्यक आहे. त्या अनुषंगाने नांदेड व भंडारा जिल्ह्यात दुर्घट संकलन केंद्राचे जाळे निर्माण करण्याचा विशेष प्रकल्प हाती घेण्यात येणार आहे.	पदुम	औरंगाबाद, नागपूर	१५०.००
५२	गडचिरोली जिल्ह्यात शासनाच्या महानंदाप्रमाणे 'गोडवाना' हा दुर्घट बळ विकसित करण्याचा शासनाचा मानस असून त्यासाठी वडसा येथील पशुसंवर्धन विभागाच्या सुमारे ११०० एकर जमीनीवर गोसंरक्षण व गोपालन बोर्ड स्थापन करण्यात येईल. यासाठी आवश्यक निधी टप्प्याटप्प्याने उपलब्ध करून दिला जाईल.	पदुम	नागपूर	१८५०.००
मत्स्यव्यवसाय				
५३	जलयुक्त शिवार आंभयानाच्या यशस्वी अमलबजावणामुळे निमाण झालेल्या जलसाठ्यामध्ये मराठवाड्यातील सर्व जिल्ह्यात सामुदायिक मत्स्यशेती योजना प्रस्तावित आहे.	पदुम	औरंगाबाद	१०००.००
५४	नागपूर विभागातील सर्व जिल्ह्यात गोडया पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन विषयी 'तलाव तेथे मासोळी' अभियान व पिंजरा पाढतीने मत्स्यसंवर्धन योजना राबविण्यात येणार आहे.	पदुम	नागपूर	१५००.००
५५	अमरावती विभागातील यवतमाळ जिल्ह्यात व नागपूर विभागातील सर्व जिल्ह्यात मत्स्यखाद्य युनिट उभारण्यात येतील.	पदुम	अमरावती, नागपूर	५००.००
कौशल्य विकास, रोजगार निमिती व उद्योग विकास				
५६	कौशल्य विकास व रोजगार निमितीच्या बाबतीत विदर्भ व मराठवाड्यातील जिल्ह्यांमध्ये विविध उपक्रम हाती घेण्यात येत असून त्याअंतर्गत नागपूर येथे डिफेन्स आणि एयरोस्पेस क्लस्टरची उभारणी करण्याचे प्रस्तावित असून त्या अनुषंगाने आवश्यक कौशल्य विकसित करण्यासाठी आवश्यक निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.	कौशल्य विकास व उद्योजकता	नागपूर	५३००.००
५७	यवतमाळ जिल्ह्यामध्ये महिला बचत गटांच्याब्दारे महिला कृषी सेवा केंद्रे स्थापन करण्याचे नियोजन आहे.	कौशल्य विकास व उद्योजकता	अमरावती	५००.००
५८	मराठवाड्यातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये मुलामुर्लीना विविध क्षेत्रातील कौशल्य प्रशिक्षण देण्याकरिता संस्थात्मक उभारणीचे काम हाती घेण्यात आले असून त्यास आवश्यक निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.	कौशल्य विकास व उद्योजकता	औरंगाबाद	५००.००

अ.क्र.	उपाययोजनेचे स्वरूप	संबंधित प्रशासकीय विभाग	संबंधित महसूली विभाग	प्रस्तावित तरतूद
१	२	३	४	५
५९	शासकीय योजनांची माहिती महाविद्यालयांन विद्यार्थ्यांना व त्यांच्यामार्फत त्यांच्या कुटुंबियांपर्यंत पोहोचविण्यासाठी नाविन्यपूर्ण असा ‘कॉलेज-नॉलेज-हिलेज’ उपक्रम सुरु करण्यात येत आहे.	कौशल्य विकास व उद्योजकता	औरंगाबाद व नागपूर	२००.००
६०	भंडारा जिल्ह्यात पितळी भांडी व वस्तू निर्माण करणा-या घटकांचा समुह स्थापित करून लघुउद्योगांची निर्मिती करण्यात येणार आहे.	उद्योग / मानव विकास कार्यक्रम	नागपूर	५००.००
६१	मराठवाड्यामध्ये बेरोजगार युवकांना रोजगार उपलब्ध होण्यासाठी ५० नवीन उद्योग सुरु करण्यात येत आहेत.	उद्योग	औरंगाबाद	२५००.००
६२	विदर्भ व मराठवाडा विभागातील शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थाचा क्षमता विस्तार कार्यक्रम हाती घेण्यात येणार असून त्यामधून विद्यार्थी क्षमतेत सुमारे २३ हजारांनी वाढ होईल.	कौशल्य विकास व उद्योजकता	औरंगाबाद , नागपूर व अमरावती	२७५००.००
६३	विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्रात असलेल्या आदिवासी बांधवांमध्ये उद्योजक निर्माण होण्यासाठी विशेष प्रवत्त केले जाणार असून पुढील तीन वर्षांत १०० उद्योजक निर्माण करण्याचा शासनाचा मानस आहे.	आदिवासी विकास	औरंगाबाद , नागपूर व अमरावती	३०००.००
मानव संसाधन विकास				
६४	महाराष्ट्रात प्रत्येक जिल्हास्तरावर इतर मागासवारीय विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्र वसतीगृह सुरु करण्याचा शासनाचा मानस आहे. विदर्भ, मराठवाडा व उत्तर महाराष्ट्रातील परिस्थितीचा विचार करता या जिल्ह्यांमध्ये अशी वसतीगृहे प्राथम्याने बांधण्याचे योजिले आहे. इतर भागातही अशी वसतीगृहे कालबद्ध पद्धतीने सुरु करण्यात येतील.	विजाभज	औरंगाबाद , नागपूर व अमरावती	८८७५.००
६५	बेरोजगार आदिवासी युवकांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्याच्या अनुंंगाने कौशल्य वृद्धीच्या विविध योजना हाती घेण्यात येत आहेत. आदिवासी बेरोजगार युवकांचे नॉदणीकृत गट तयार करून अशा गटांना शासकीय योजनांमार्फत रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्यात येतील.	आदिवासी विकास	औरंगाबाद , नागपूर व अमरावती	३०००.००
६६	अत्यसंख्याक समुदायातील महिलांचे मागासलेपण व कमकुवत आर्थिक स्थिती विचारात घेवून त्यांचे आर्थिक सक्षमीकरण करण्यासाठी अल्पसंख्याक महिला स्वयंसहायता बचत गट मोठ्या प्रमाणात निर्माण करून त्यांना कौशल्य विकासाचे प्रशिक्षण देवून व असे गट बँकांशी संलग्न करून रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून दिल्या जातील.	अल्पसंख्याक विकास	औरंगाबाद , नागपूर व अमरावती	६२५.००
वनउद्योग				
६७	विदर्भामध्ये मोठ्या प्रमाणावर वनक्षेत्र आहे. वनोपज आधारीत उद्योगांना चालना देण्यासाठी गोर्दिंया जिल्ह्यात लाख प्रक्रिया केंद्र उभारणे व सुधारित लाख सखी विकास कार्यक्रम रावविण्यात येणार आहे.	वने	नागपूर	५००.००
६८	चंद्रपुर जिल्ह्यामध्ये गौण वनोपज, मोहफुले, वनअौषधी, आर्युर्वेदीक वनस्पती, मध संकलन व प्रक्रिया केंद्रे सुरु करण्यात येणार आहेत.	वने	नागपूर	८००.००
६९	नांदेड व अमरावती येथे मध संकलन केंद्र सुरु करण्याचा मानस आहे.	वने	औरंगाबाद, अमरावती	३००.००
७०	गडचिरोली जिल्ह्यात गौण वनोपजावर प्रक्रिया करण्यासाठी १६ क्लरस्टर्स निश्चित करण्यात आले असून त्यासाठी आवश्यक निधी दिला जाईल.	वने	नागपूर	४००.००

अ.क्र.	उपाययोजनेचे स्वरूप	संबंधित प्रशासकीय विभाग	संबंधित महसूली विभाग	प्रस्तावित तरतूद
१	२	३	४	५
७१	चंद्रपूर येथे बांबु प्लायबोर्ड प्रकल्प व बांबु फायबर पासून कपडे बनविण्याचा प्रकल्प हाती घेण्यात येत आहेत.	वने	नागपूर	२५०.००
७२	मराठवाड्यात वनांचे क्षेत्र कमी आहे. वनक्षेत्र वाढविण्याचा प्रयत्न शासनामार्फत गेलो ३ वर्षे केला जात आहे. विशेषत: लातूर जिल्ह्यातील वनक्षेत्र वाढीसाठी पडीक जमीनीवर मोठ्या प्रमाणात वृक्ष लागवड करण्याचे नियोजन आहे.	वने	औरंगाबाद	२५०.००
७३	यवतमाळ जिल्ह्यातील वाघाडा नदीच्या किना-यावर शेतक-याच्या शेतात फळबाग व वृक्षलागवड करण्याचा आभनव उपक्रम हाता घेण्यात येणार असून यासाठी वाघाडी नदीच्या किना-यावरील ५६ गावांची निवड करण्यात आली आहे.	रोहयो	अमरावती	५००.००
उद्योगाकारिता वौज सवलत				
७४	विदर्भ व मराठवाड्यातील प्रलंबित ९६ हजार ५४४ कृषीपंप वौज जोडण्या उच्चदाब वितरण प्रणालीव्दारे देण्याचा निर्णय आम्ही घेतला असून यासाठी आवश्यक निधीपैकी ७०० कोटी रुपये उपलब्ध करून देण्यात आले आहेत. उर्वरित निधी रु.१८०० कोटी पुढील दोन वर्षात टप्प्या टप्प्याने उपलब्ध करून देण्यात येईल.	ऊर्जा	औरंगाबाद , नागपूर व अमरावती	१८००००.००
७५	उत्तर महाराष्ट्रातील प्रलंबित ५ रेहजार ९६९ वौज जोडण्या व ४४ नवोन उपकद्र यासाठी रु.१ हजार १५८ कोटी एवढा निधी टप्प्या टप्प्याने उपलब्ध करून देण्यात येईल.	ऊर्जा	नाशिक	११५८००.००
७६	विदर्भ, मराठवाडा, उत्तर महाराष्ट्र, डी व डी + क्षेत्रातील औद्योगिक ग्राहकांना इंधन समायोजन आकार, उद्योगांच्या कार्यक्षमतेवर आधारित सवलत तसेच नवीन उद्योगांना प्रोत्साहनपर वीजदर सवलत १ एप्रिल, २०१६ पासून लागू करण्यात आली आहे. या योजनेतर्फत सन २०१६-१७ व २०१७-१८ या दोन वर्षात सुमारे रु. २ हजार कोटी एवढी वीजदर सवलत देण्यात आली आहे. या योजनेतर्फत देण्यात येणाऱ्या वीजदरातील सवलती ३ वर्षांच्या कालावधीकरिता असून ती मर्यादा ५ वर्षापर्यंत वाढविण्याचे प्रस्तावित असून यासाठी पुढील दोन वर्षाकरिता सुमारे रु.२ हजार ५०० कोटी एवढा निधी उपलब्ध करून दिला जाईल.	ऊर्जा	औरंगाबाद , नागपूर व अमरावती	२५००००.००
पर्यटन व सांस्कृतिक कर्तव्य				
७७	महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाच्या अखत्यारीतील नागपूर जिल्ह्यातील नवेगाव खेरी, ता.पारशिवनी, गोंदिया जिल्ह्यातील नवेगाव बांध आणि वर्धा जिल्ह्यातील बोरधरण येथील पर्यटक निवासासाठी व इतर सोयी सुविधांसाठी निधी उपलब्ध करून देण्याचे प्रस्तावित आहे.	पर्यटन	नागपूर	४४००.००
७८	औरंगाबाद मधील महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाचे पर्यटक निवास, फर्दापूर येथील अंजिठा टी जंकशन, वेरुळ अभ्यागत केंद्र, हिंगोली जिल्ह्यातील औंढा नागनाथ येथील महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाचे पर्यटक निवास, नर्सी नामदेव येथील पर्यटक निवास, माहूर येथील महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाचे पर्यटक/ यात्री निवास, औरंगाबाद मधील फर्दापूर येथील अंजिठा पर्यटक निवास, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाच्या Ajanta Foot Hill उपहारगृह, तुळजापूर तालुक्यातील पर्यटक निवास, औरंगाबाद मधील वेरुळ येथे Battery Operated Vehicles पुरविणे, अंजिठा येथे Electric Buses पुरविणे, अंजिठा येथे Electric Buses साठी चार्जिंग युनीट व शेल्टर विकसित करणे, अंजिठा व वेरुळ येथील अभ्यागत केंद्र आणि वेरुळ येथे पर्यटक निवास, इत्यादी कामे करण्यासाठी निधी उपलब्ध करून देण्याचे प्रस्तावित आहे.	पर्यटन	औरंगाबाद	८४००.००

अ.क्र.	उपाययोजनेचे स्वरूप	संबंधित प्रशासकीय विभाग	संबंधित महसूली विभाग	प्रस्तावित तरतूद
१	२	३	४	५
७९	बुलढाणा जिल्ह्यातील लोणार सरोवर पर्यटन विकास आराखड्यातील विविध कामे, सिंदखेडराजा येथे पर्यटक निवास, अमरावती जिल्ह्यातील कॉडण्यपूर येथे पर्यटक निवास, यवतमाळ जिल्ह्यातील टिपेश्वर येथे मार्गस्थ सुविधा (way side amenities), अकोला जिल्ह्यातील शहानूर येथे पर्यटक निवास, अमरावती मधील सालबांडी येथे पर्यटक सुविधा आणि चांदूरबाजार तालुक्यातील बंहिरम येथे पर्यटन सुविधा, मलकापूर जिल्हा बुलढाणा येथील इको टुरीझम प्रकल्प, मेळघाट वनक्षेत्रात वनपर्यटनास चालना देण्यासाठी शहानूर /नरनाळा येथे जैवविविधता पार्कचे निर्माण इत्यादी कामे करण्यासाठी निधी उपलब्ध करून देण्याचे प्रस्तावित आहे.	पर्यटन	अमरावती	५८००.००
८०	सिंदखेडराजा येथे राजमाता जिजाऊ यांचे जन्मस्थळाचा पर्यटनदृष्ट्या विकास करण्यासाठी रुपये २५ कोटी देणे.	पर्यटन	अमरावती	२५००.००
८१	नांदेड जिल्ह्यातील माहूर व परिसरातील स्थळांचा विकास करण्यासाठी रुपये १० कोटी देणे.	पर्यटन	औरंगाबाद	१०००.००
८२	गडचिरोली जिल्ह्यातील मार्कडा व चंद्रपूर येथील महाकाली मंदिर विकासासाठी प्रत्येकी रु. १० कोटी देणे.	पर्यटन	नागपूर	१०००.००
८३	अमरावती शहरातील वडाळी तलावाचे सौंदर्याकरण व निसर्ग पर्यटन केंद्र निर्माण करण्यासाठी रु. २५ कोटी निधी उपलब्ध करून देणे.	पर्यटन	अमरावती	२५००.००
८४	उत्तर महाराष्ट्रातील नाशिक जिल्ह्यातील त्रयंबकेश्वर, मांगीतुंगी, सप्तश्रृंगी गड पर्यटन विकास, धुळे जिल्ह्यातील तोरणामाळ, दोंडाईचा तसेच जळगाव जिल्ह्यातील पाटणादेवी, शेंदर्णी पर्यटन विकासासाठी आवश्यक निधी उपलब्ध करून देणे.	पर्यटन	नाशिक	३८००.००
८५	लातूर, परभणी, वर्धा व अकोला येथे नाट्यगृह बांधकामाचे नियोजन असून त्यासाठी आवश्यक तो निधी उपलब्ध करून देणे.	सांस्कृतिक कार्य	औरंगाबाद, नागपूर, अमरावती	६००.००
आरोग्य				
८६	नाशिक विभागीय संदर्भ सेवा रुग्णालय येथील सुपर स्पेशलिटी हॉस्पिटलमध्ये अद्यावत सोयी सुर्विधा निर्माण करण्याकरीता रु. ३५ कोटी एवढा निधी उपलब्ध करून देणे.	सार्वजनिक आरोग्य	नाशिक	३५००.००
८७	शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, यवतमाळ येथे टॉकसीकॉलॉजी केंद्र निर्मितीसाठी रु. १० कोटी निधी उपलब्ध करून दिला जाईल.	वैद्यकीय शिक्षण	अमरावती	१०००.००
दळणवळण				
८८	गडचिरोली जिल्ह्यातील अहेरी, भामरागड, एटापल्ली व चामोर्शी या चार तालुक्यामध्ये तातडीने दळणवळणाच्या सुविधा वाढविण्याच्या दृष्टीने बेली ब्रिजेसची बांधकामे करण्यासाठी रु. ५० कोटी निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल. यासाठी केंद्र शासनाच्या GRSE Ltd. या संस्थेची मदत घेण्यात येईल.	सार्वजनिक बांधकाम	नागपूर	५०००.००
८९	गोंदिया व गडचिरोली जिल्ह्यातील निवडक स्वयं सहाय्यता गटांना छोटे एटीएम मशिन्स उपलब्ध करून देण्याचा अभिनव उपक्रम हाती घेण्यात येत आहे. यासाठी आवश्यक तो निधी उपलब्ध करून दिला जाईल.	DPDC	नागपूर	
	एकूण			२१२२२००.००